

Sorj Chalandon

Escriptor i periodista

Les experiències com a corresponsal de guerra de Sorj Chalandon s'han quedat clavades dins seu i han germinat anys després en forma de novel·les. Compromeses, incòmodes, honestes. 'La quarta paret' arriba coincidint amb els atemptats de 'Charlie Hebdo'

“Ara et maten per dibuixar: és horrible”

◆◆◆◆◆ Jordi Nopca

Per a Sorj Chalandon aquest any ha començat de la pitjor manera: amb l'atemptat “impossible de comprendre” del dia 7 de gener contra *Charlie Hebdo*. Chalandon, que des del 1974 i fins al 2007 va treballar per a *Libération*, forma part de l'equip del setmanari satíric *Le Canard Enchaîné*, i era molt amic de tres de les víctimes. Encara ara, quan recorda aquell dia, la veu se li trenca i el seu discurs queda interromput pels sanglots. “El dia 7 de gener la meua filla de cinc anys havia fet un dibuix amb motiu de l'aniversari de la seva germana –recorda per telèfon des de París–. Quan va veure que a la tele només parlaven dels assassinats, va deixar de pintar i em va preguntar: «Pare, per què els han matat?» I jo li vaig respondre: «Perquè dibuixaven». La meua filla em va mirar i em va dir: «I jo, pare, puc continuar dibuixant? Hi tinc dret?» Tinc una còlera enorme contra els que han fet que la meua filla m'arribés a preguntar això”.

Chalandon ha sabut traslladar l'angúnia i la indignació que ha viscut com a reporter de guerra i corresponsal al terreny literari. Va debutar com a novel·lista el 2005 –quan tenia 53 anys– amb *Le petit Bonzi*, en què traslladava a la ficció el seu propi procés per superar el tartamudeig de petit. Després de *Une promesse* (2006) la seva narrativa va virar cap a la dimensió política amb el díptic *Mi traidor* (2008) i *Retorn a Killybegs* (2011), en què s'apropava a la complexa realitat d'Irlanda del Nord a partir de l'experiència personal d'amistat amb Denis Donaldson, que deprés d'anys de vinculació amb l'IRA i el Sinn Féin va admetre que havia sigut un agent britànic del MI5. Ara presenta nova novel·la, *La quarta paret* (Edicions de 1984 / Entre Ambos). Una vegada més, la pròpia vida de Chalandon nodreix la ficció.

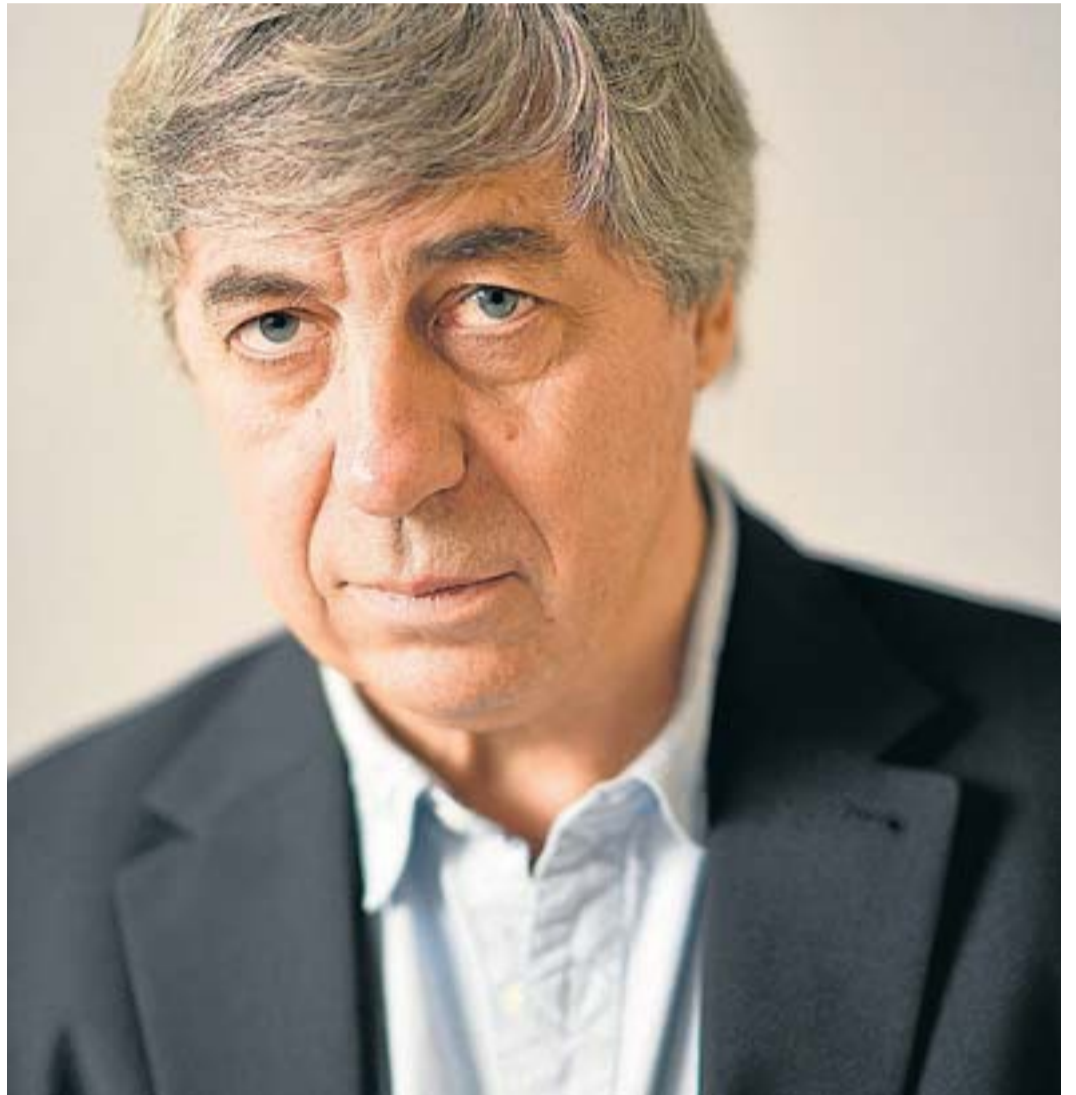
El seu nou llibre arrenca a la dècada dels 70, amb dos personatges que viuen el compromís polític des de punts de vista molt diferents. Tots dos viuen a París. Un és el Georges. Parlo d'una realitat que vaig viure en primera persona. A la dècada dels 70, igual que el Georges, jo formava part d'un moviment d'extrema esquerra maoista: volíem fer la revolució, i per això ens vam començar a armar. Igual que les Brigades Roges a Itàlia i la Fracció de l'Exèrcit Roig a Alemanya, els nostres mètodes tenien en compte la violència. Per tant, l'exercíem. L'any 1972 un dels nostres militants, Pierre Overney, va ser abatut per un guàrdia de seguretat de Renault. En aquest moment vam prendre consciència que el nostre combat podia tenir víctimes.

Aquesta militància violenta contrasta amb la de Samuel Akunis, un dels millors amics del Georges, que a la novel·la el posa en dubte en diverses ocasions.

A l'època vaig tenir un amic grec com el Samuel. Es deia Iannis, i havia sigut torturat i empresonat al seu país, durant la Dictadura dels Coronels. Es va instal·lar a França buscant asil polític. A *La quarta paret* em desdoble en els dos personatges: el Sam és la meua part lluminosa i el Georges és la meua part ombrívola. En el primer hi predomina la reflexió. En el segon hi abunda la duresa i la violència.

El Georges està convençut que coneix l'horror a través de la lluita, però no és fins que va al Líban l'any 1982 –una experiència que comparteix amb vostè– que no s'adona que estava equivocat. L'autèntic infern és la guerra.

El Georges marxa al Líban per fer realitat el somni del Sam. Per poder escriure sobre la massacre de Sabra i Xatila –que vaig viure com a reporter–

JF PAGA / GRASSET

“LA GUERRA ET ROBA TROSSOS DE TU MATEIX. LA GUERRA VIU EN TU ENCARA QUE EN TORNIS”

havia de passar el temps: el setembre del 1982 vaig veure pobles devastats i vaig plorar la mort de dones i de criatures. Jo no volia que el Georges fos periodista com jo. Ni tampoc que fos militar. El vaig fer artista, i compartia el repte del Sam: aconseguir representar l'*Antígona* de Jean Anouilh a Beirut, amb actors xiïtes, palestins, cristians, drusos i maronites.

Un dels reptes era mantenir l'esperança del lector: muntar l'*Antígona* havia de ser possible.

La primera entrevista que em van fer per *La quarta paret* va ser per al diari *L'Orient-Le Jour*. El periodista em va dir que quan va llegir sobre la voluntat del Sam i el Georges de representar l'*Antígona* va estar punt de deixar córrer la novel·la: ho trobava inversemblant. Així i tot, com més avançava –i cada vegada el muntatge es feia més impossible– més desitjava que la utopia es fes realitat. Si el projecte fracassava, era com el Beirut del 1982.

Per què va triar l'*Antígona* de Jean Anouilh?

A l'*Antígona* de Sòfocles Déu determina el destí. En la d'Anouilh la

desobediència no és de la llei divina, sinó de la llei humana. L'*Antígona* d'Anouilh és molt moderna per aquest motiu, però també perquè l'autèntica resistent no és el rei Creont, sinó Antígona.

El llibre arriba en un moment en què el món àrab torna a bullir.

Vaig començar *La quarta paret* fa més de quatre anys, abans de la guerra de Síria, de l'aixecament contra Gaddafi a Líbia i de la revolució egípcia. Si no l'hagués publicat en francès el 2013, m'hauria aturat. Els lectors dirien que he fet una novel·la de periodista, i no era la meua intenció: jo pensava que estava escrivint una ficció sobre el passat... Vaig ser a la guerra del Líban, i als conflictes de Somàlia, l'Afganistan i la Guerra del Golf. També a Irlanda. La guerra et roba trossos sencers de tu mateix. La guerra viu en tu encara que en tornis. Fa onze anys, quan va néixer la meua primera filla, vaig decidir no marxar mai més, i he complert la meua paraula. Quan vaig deixar la guerra la gent lluitava per un tros de territori o per una identitat. Ara et maten per dibuixar: és horrible.◆◆